

Δυσκολίες στην παραγωγή του γραπτού λόγου: Στρατηγικές παρέμβασης

Γιάννης Σπαντιδάκης
Καθηγητής ΠΤΔΕ Παν. Κρήτης
E-mail: ispantid@uoc.gr

Στόχοι

Να περιγράψουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στην παραγωγή γραπτού λόγου που αφορούν:

- Στις γνωστικές – μεταγνωστικές δεξιότητες και μεταγλωσσικές δεξιότητες (προβλήματα συγγραφέα-δημιουργού» -**Γέννησης ιδεών**)
- Να περιγράψει Περιβάλλοντα Γνωσιακής Μαθητείας

Διδακτικές παραδοχές (1/3)

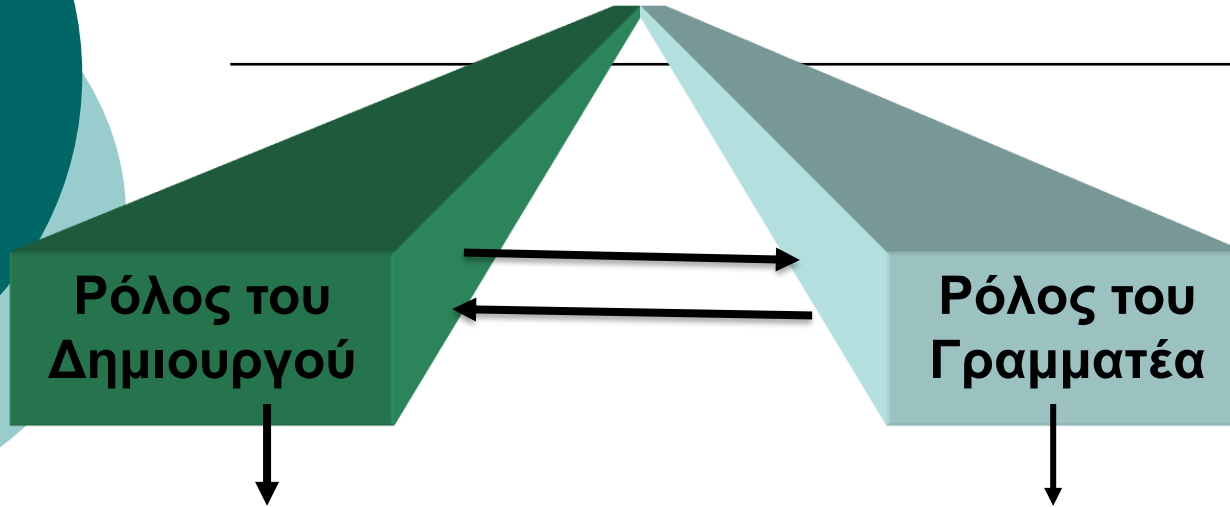
Η παραγωγή του γραπτού λόγου είναι μια δύσκολη, πολυσύνθετη, πολύπλοκη, διδάξιμη, κοινωνικοπολιτισμικά προσδιορισμένη δραστηριότητα.

Σχεδιασμός (παραγωγή ιδεών, επιλογή ακροατηρίου και είδους του κειμένου)

- Οργάνωση ιδεών
- Καταγραφή ιδεών
- Βελτίωση ιδεών
- Έκδοση (Κοινοποίηση) ιδεών

Για την ολοκλήρωσή της απαιτούνται γνωσιακές, μεταγνωσιακές, γλωσσικές, μεταγλωσσικές, κοινωνικοπολιτισμικές, επικοινωνιακές και οπτικοκινητικές δεξιότητες.

Μαθητής – συγγραφέας

Ρόλος του
Δημιουργού

Ρόλος του
Γραμματέα

- Γέννηση ιδεών (Σχεδιασμός)
- Οργάνωση ιδεών
- Βελτίωση ιδεών
- Έλεγχος της δραστηριότητας παραγωγής γραπτού λόγου (μεταγνώση)

- **Οπτικοκινητικές δεξιότητες**
- Ορθογραφικοί κανόνες
- Συντακτικοί κανόνες
- Γραμματικοί κανόνες

Θεωρητικές παραδοχές

- Η σύνθεση ενός επικοινωνιακού κειμένου ως διαδικασία επίλυσης προβλήματος

- μαθητής – συγγραφέας πρέπει **να πάρει αποφάσεις και να επιλύσει προβλήματα** που αφορούν :
 - **τη δηλωτική γνώση** (τι θέλει να γράψει, πώς θα το γράψει)
 - **τη διαδικαστική γνώση** (ποιες γνωσιακές και μεταγνωσιακές διαδικασίες πρέπει να εκτελέσει για να το γράψει, **πότε, πώς και γιατί** θα τις εκτελέσει) και
 - **τη λειτουργική –καταστασιακή γνώση** (πότε και γιατί θα γράψει κάτι για την εξυπηρέτηση των συνθηκών επικοινωνίας) (Flower, 1994; Butterfield, Hacker, & Albestron, 1996) .

Θεωρητικές παραδοχές -Ο ρόλος της μεταγνώσης

- Μέσω της μεταγνώσης ο μαθητής-συγγραφέας **μπορεί να παρακολουθεί και να ελέγχει** σκόπιμα και εμπρόθετα τον τρόπο λειτουργίας του γνωσιακού του συστήματος για να επιτύχει τους στόχους που έχει θέσει (Efklides, 2006).

Θεωρητικές παραδοχές -Ο ρόλος της μεταγνώσης

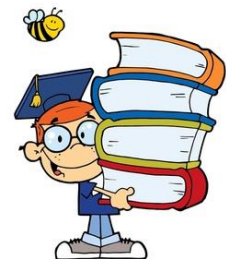
- Η μεταγνωσιακή γνώση περιλαμβάνει:
- τη δηλωτική,
- τη διαδικαστική και την
- *πλαισιοθετημένη* γνώση (Flower, 1996).

Θεωρητικές παραδοχές -Ο ρόλος της μεταγνώσης

Η δηλωτική γνώση περιλαμβάνει το σύνολο της γνώσης που ο μαθητής διαθέτει σχετικά με αυτό που θέλει να εκφράσει.

- Η διαδικαστική γνώση περιλαμβάνει όλες τις γνώσεις σχετικά με τις δεξιότητες, ικανότητες, στρατηγικές, τεχνικές και συνήθειες μέσω των οποίων ο μαθητής καθίσταται ικανός να κοινοποιήσει τη δηλωτική του γνώση.

Θεωρητικές παραδοχές -Ο ρόλος της μεταγνώσης

- Η πλαίσιοθετημένη γνώση έχει σχέση με την επίγνωση που έχει ο μαθητής- συγγραφέας για το πότε θα χρησιμοποιήσει μια στρατηγική ή τεχνική στην προσπάθειά του να γράψει ένα επικοινωνιακό κείμενο, καθώς επίσης και με το γιατί είναι σημαντική αυτή η στρατηγική ή τεχνική στο συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο (Σπαντιδάκης, & Κυριαζή, 2007).

Θεωρητικές παραδοχές -Μεταγνώση και γραπτός λόγος

- Μαθητές με ανεπτυγμένες μεταγνωσιακές δεξιότητες είναι σε θέση να διαχειρίζονται αποτελεσματικότερα το γραπτό λόγο, να κάνουν ουσιαστικότερη διαχείριση των γνωσιακών πόρων (Kellogg, 1996) και να τον χρησιμοποιούν ως ένα μέσο μάθησης (Ματσαγγούρας, 2003· Graham, & Harris 2000), επικοινωνίας και περαιτέρω ανάπτυξης των μεταγνωσιακών τους δεξιοτήτων (Graham, & Harris 2000).

Διδακτικές παραδοχές (3/3)

- Ο κάθε μαθητής γράφει με το δικό του τρόπο.
- Η διδασκαλία δεν πρέπει να επικεντρώνεται στην **μεμονωμένη** ανάπτυξη του ενός ρόλου.
- Έμφαση πρέπει να δίδεται στην ανάπτυξη των **μεταγνωσιακών δεξιοτήτων και στην επικοινωνιακή λειτουργία** του γραπτού λόγου.

Θεωρητικές παραδοχές

- Η σύνθεση ενός επικοινωνιακού κειμένου ως διαδικασία επίλυσης προβλήματος

- Όλες οι παραπάνω γνώσεις αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.
- Η αλληλεπίδραση αυτή κάνει τη σύνθεση ενός επικοινωνιακού κειμένου να χαρακτηρίζεται ως η πιο δύσκολη μαθησιακή δραστηριότητα (Flower, 1996; Graves 1994; Σπαντιδάκης, 2004; Ματσαγγούρας, 2000).

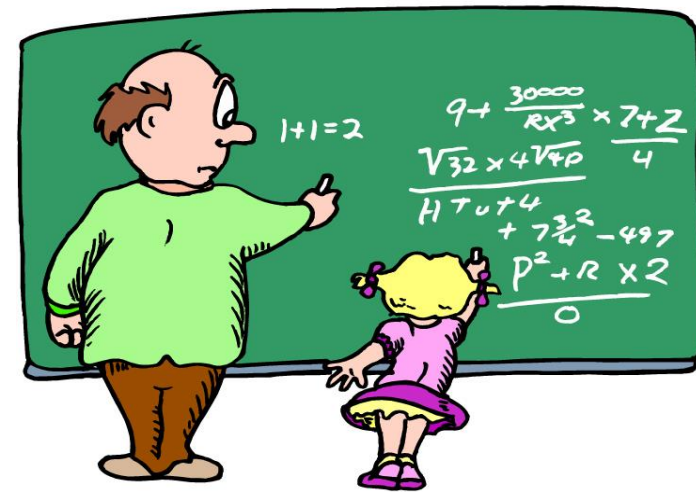
Θεωρητικές παραδοχές – μνήμη εργασίας

- Για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των παραπάνω δεξιοτήτων σημαντικό ρόλο παίζει **η μνήμη εργασίας**, η οποία δέχεται την όλη γνωσιακή επιβάρυνση (Kellogg, 1996).

Θεωρητικές παραδοχές

- ο καθίσταται αναγκαίος ο προσεκτικός σχεδιασμός μαθησιακών περιβαλλόντων που στοχεύουν στην ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων και που οδηγούν το μαθητή σε συγγραφική αυτονομία.

Φάσεις παραγωγής γραπτού λόγου- κειμένων

- Σχεδιασμός
- Οργάνωση
- Καταγραφή
- Αναθεώρηση- Βελτίωση
- Έκδοση (Κοινοποίηση)

Σ.Ο.Κ.ΑΡ.Ε και ξεκίνα με το
Α.Σ.Ε.

Σπαντιδάκης Ιωάννης ΠΤΔΕ Παν.
Κρήτης e-mail:
ispantid@uoc.gr

Προβλήματα γραμματέα

- Στην **ευαναγνωσία** (**δυσγραφία**).
- Στην **ορθογραφία** (**δυσορθογραφία**).
- Στο **λεξιλόγιο, στη στίξη, στη σύνταξη, στον τονισμό, στη χρήση πεζών- κεφαλαίων γραμμάτων.**

Προβλήματα δημιουργού

- Στη **γέννηση** ιδεών.
- Στη δημιουργία και στην οργάνωση της κατάλληλης **δομής** για το κείμενο.
- Στη **βελτίωση** του κειμένου.
- **Μεταγνωσιακά** προβλήματα
- Στον **ανασχεδιασμό στόχων** και **σκοπών** κατά τη διάρκεια της π.γ.λ.

Προβλήματα συγγραφέα

Στην **ποιότητα** και στην **ποσότητα** του γραπτού λόγου,

- Στη **γραπτή επικοινωνία**,
- Στη **στάση** απέναντι στο γραπτό λόγο,
- Στην **αυτοεικόνα** και στο **αυτοσυναίσθημα**,
- Στη **σχολική** και **ακαδημαϊκή** εξέλιξη,
- Στις **μεταγνωσιακές** δεξιότητες,
- **Δευτερογενή προβλήματα** (*Ψυχοσωματικά προβλήματα, προσαρμογής*).

Κοινά χαρακτηριστικά μαθητών με προβλήματα παραγωγής γραπτού λόγου

Οι μαθητές με προβλήματα στη γραπτή έκφραση αποτελούν μια ανομοιογενή μεν ομάδα, η οποία όμως έχει τα παρακάτω κοινά χαρακτηριστικά:

- ο αριθμός προτάσεων και λέξεων που χρησιμοποιούν είναι πολύ περιορισμένος
- αντιμετωπίζουν τη γραφή ως ένα μέσο εξέτασης, βασισμένοι στα κριτήρια των ενηλίκων και των δασκάλων τους και όχι ως ένα μέσο επικοινωνίας
- έχουν αρνητική στάση απέναντι στη γραφή και
- παρουσιάζουν ελλείψεις στα εσωτερικευμένα ειδικά οργανωτικά σχήματα τα οποία περιγράφουν τι θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα κείμενο και με ποια σειρά

Προβλήματα σχεδιασμού

Οι μαθητές με προβλήματα π.γ.λ. φαίνεται να μην καταλαβαίνουν την **αναγκαιότητα του σχεδιασμού** ως ένα απαραίτητο μέρος για την ολοκλήρωση της γραπτής διαδικασίας.

- Έτσι, ο χρόνος που αφιερώνουν για να σχεδιάσουν αυτό που θέλουν να γράψουν είναι, κατά μέσο όρο, **λιγότερος από ένα λεπτό**
- Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στη φάση αυτή έχουν σχέση με τη **γέννηση** και την **οργάνωση ιδεών** και το σκοπό για τον οποίο γράφουν.
- Όταν γράφουν ακολουθούν το μοντέλο «**της παράθεσης πληροφοριών**» (Knowledge telling) χρησιμοποιώντας την τακτική «τι άλλο;», χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του ακροατηρίου τους και το σκοπό για τον οποίο γράφουν.

Φάσεις παραγωγής γραπτού λόγου

- Σχεδιασμός
- Οργάνωση
- Καταγραφή
- Αναθεώρηση- Βελτίωση
- Έκδοση

Σ.Ο.Κ.ΑΡ.Ε

Στρατηγικές σχεδιασμού

- Γραφικές αναπαραστάσεις
- Μνημονικές κάρτες
- Στρατηγικές δομικών στοιχείων
- Στρατηγικές των εικόνων
- Στρατηγικές των ερωτήσεων

-
- **Ο ιστός της αράχνης**
 - **Αλυσίδα**
 - **Διάγραμμα του Βεν**
 - **Σύγκριση δύο πραγμάτων**
 - **Εύρεση Ομοιοτήτων και διαφορών**
 - **Σύγκριση του «τότε» με το «τώρα»**
 - **Σύγκριση ανθρωπίνων συμπεριφορών**
 - **Πρόβλημα – Λύση**
 - **Ψαροκόκαλο (Αίτιο – Αποτέλεσμα)**
 - **Κύκλος**
 - **Νοητικός χάρτης αφηγηματικού κειμένου I**
 -

Αλυσίδα (1/3)

Αρχικό γεγονός :

1^ο γεγονός :

2^ο γεγονός:

3^ο γεγονός:

Συμπεράσματα:

Σπαντιδάκης Ιωάννης ΠΤΔΕ Παν.
Κρήτης e-mail:

ispantid@uoc.gr

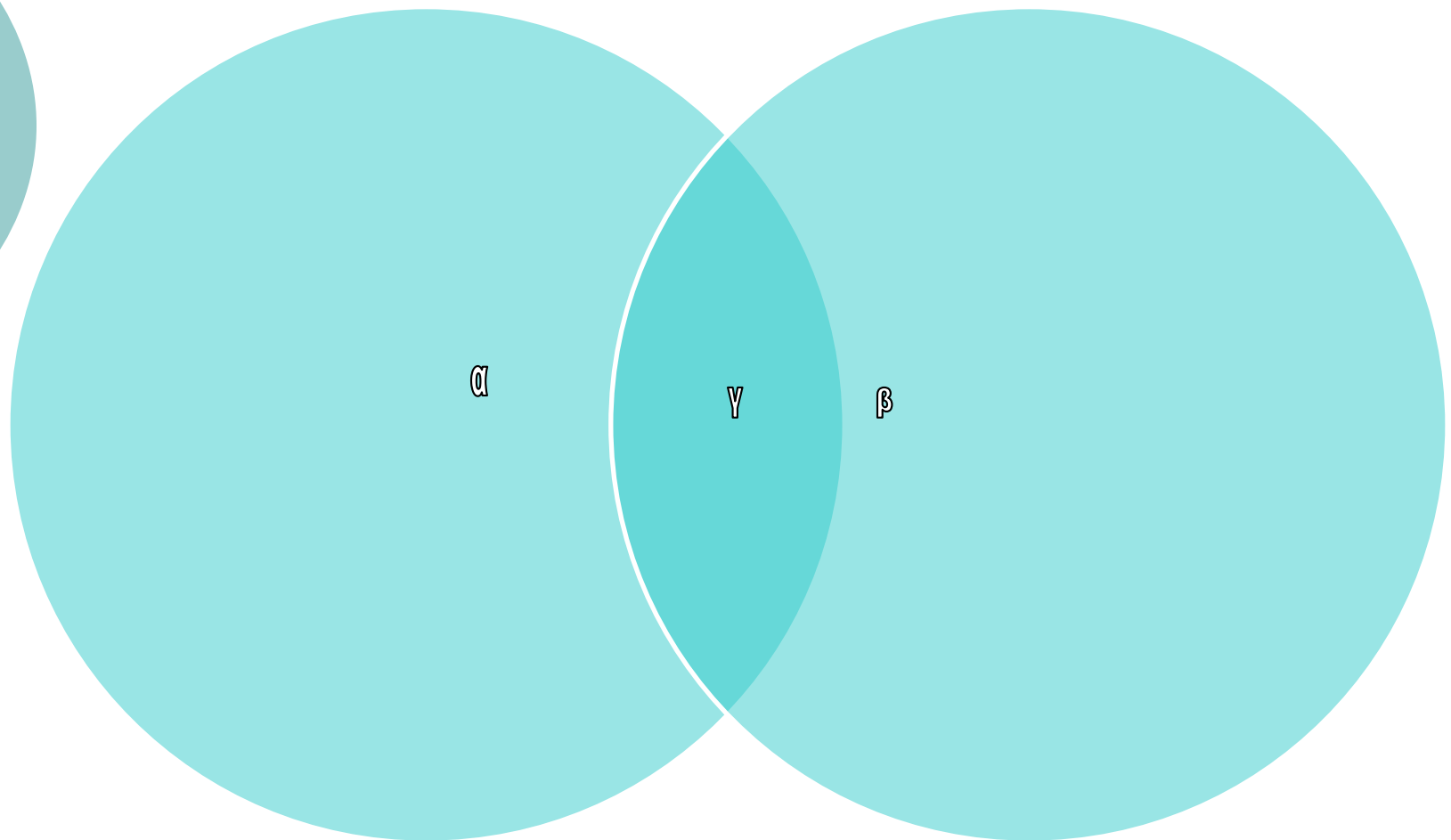
Αλυσίδα (2/3)

- **Βασικές ερωτήσεις:**
- Ποιο είναι το αντικείμενο ή η διαδικασία ή το αρχικό γεγονός;
- Ποιες είναι οι φάσεις ή τα βήματα;
- Πώς το ένα οδηγεί στο άλλο;
- Ποιο είναι το τελικό συμπέρασμα;

Αλυσίδα (3/3)

Ενδεικτικά προτεινόμενες διαρθρωτικές λέξεις και εκφράσεις: ξανά, επίσης, και, και μετά, παρά, εξίσου σημαντικό, άλλος ένας λόγος, τελικά, ακόμα, επιπλέον, επιπροσθέτως, τουλάχιστον, τελικά, μετά, ούτε, πάρα πολύ, σύμφωνα με, συνεπώς, συμπερασματικά, από τούδε, επιπλέον, και έπειτα, τοιουτοτρόπως, γιατί, για ποιο λόγο, έπειτα, αργότερα, όταν, αφού, μετά από αυτό, προηγουμένως, συγχρόνως, ταυτόχρονα, κατά τη διάρκεια, εν τω μεταξύ, κατά χρονική σειρά, ακολούθως, πρώτον, στην αρχή, μετά, ακόμα κ.ά.

Διάγραμμα του Βεν (1/2)

Διάγραμμα του Βεν (2/2)

○ Βασικές ερωτήσεις:

- Ποια πράγματα συγκρίνονται;
- Ποιες είναι οι ομοιότητες;
- Ποιες είναι οι διαφορές;

○ Διαρθρωτικές λέξεις και εκφράσεις:

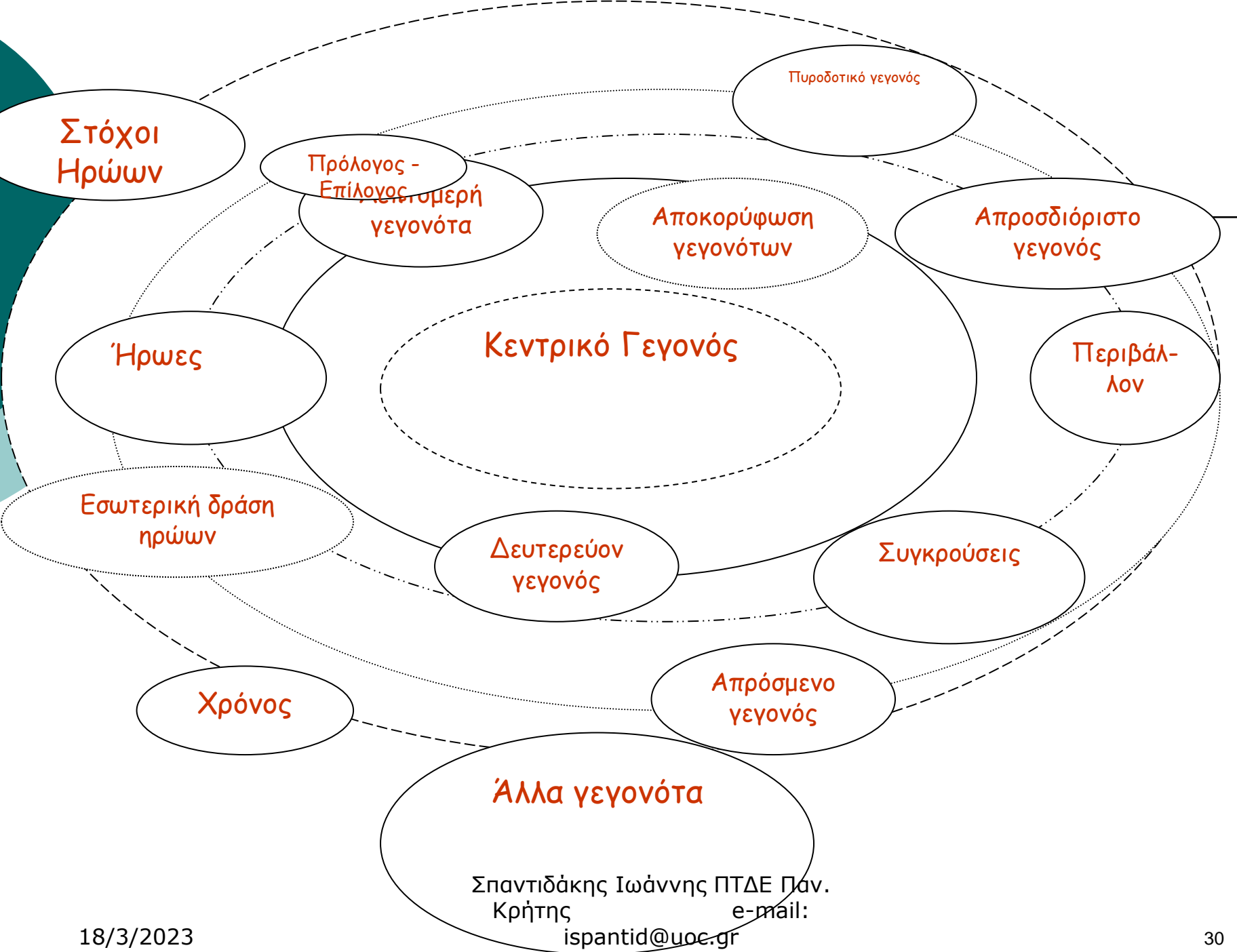
αντίστροφα, όμως, αλλά, κατά τα άλλα, σε αντίθεση με, ομοίως, παρ' όλα αυτά, μολονότι, ακόμα, επιπλέον, μετά από όλα αυτά, αν και, αυτό μπορεί να, εν τούτοις, αλλά, όμως, το κυριότερο, συγκριτικά με, περισσότερο από, το πιο σαφές σε σχέση με, διαφορετικό από, όμοιο με, μοιάζει με, παρόλο, εφόσον, αν και, από την άλλη μεριά, με άλλα λόγια, ενώ κ.ά.

Γραφικές αναπαραστάσεις

Σύγκριση δύο πραγμάτων

- Εύρεση Ομοιοτήτων και διαφορών
- Σύγκριση του «τότε» με το «τώρα»
- Σύγκριση ανθρωπίνων συμπεριφορών
- Πρόβλημα – Λύση
- Ψαροκόκαλο (Αίτιο – Αποτέλεσμα)
- Κύκλος
- Νοητικός χάρτης αφηγηματικού κειμένου

I

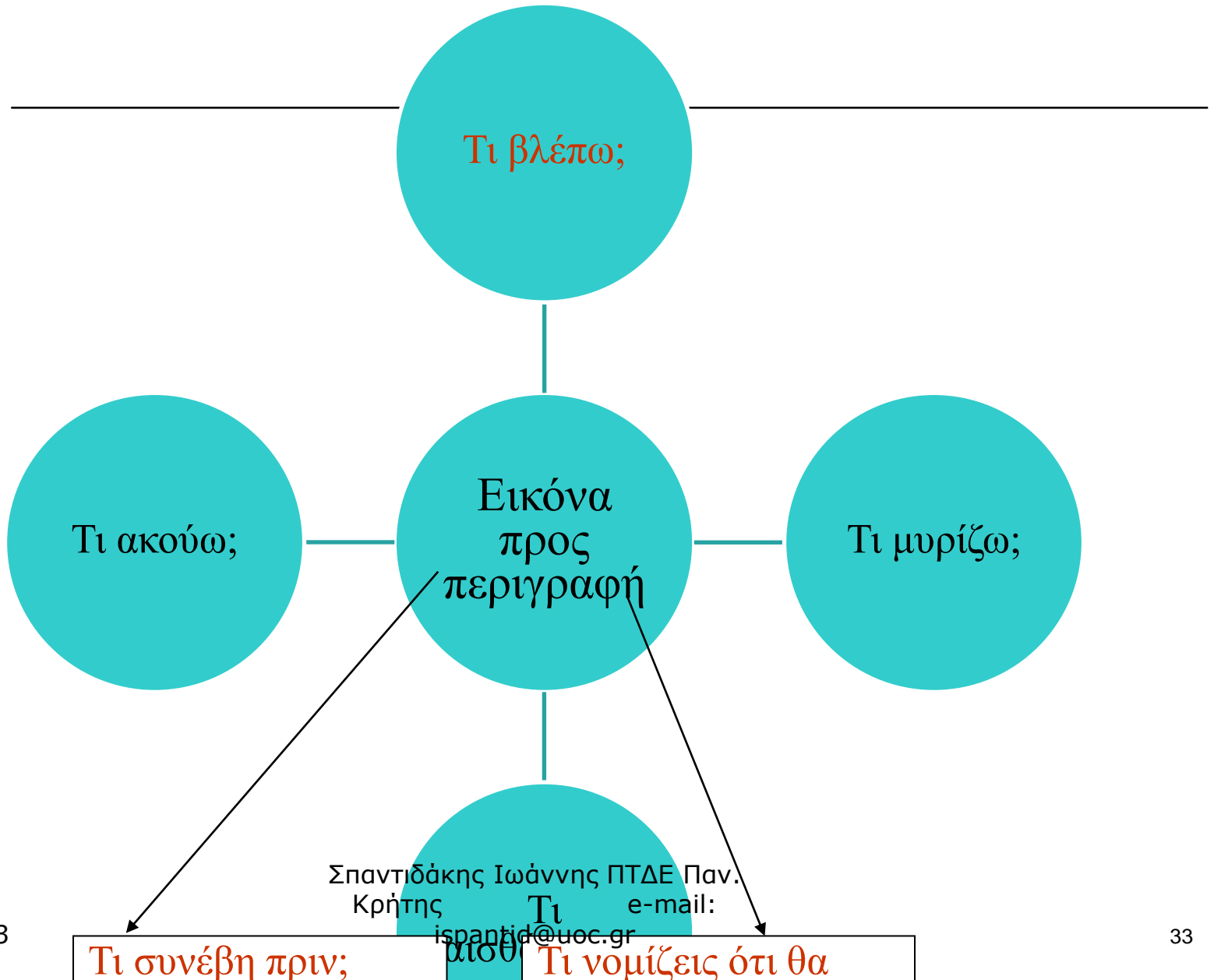
Στρατηγικές των ερωτήσεων αφηγηματικού κειμένου

- Ποιος είναι ο ήρωας της ιστορίας;
 - Πού εξελίσσονται τα γεγονότα;
 - Πότε συμβαίνουν όλα αυτά;
 - Πώς αισθάνεται ο ήρωας;
 - Πώς τελειώνει η ιστορία;
 - Ποιο είναι το σημείο με τη μεγαλύτερη ένταση;
 - Τι συμβαίνει; (πρόβλημα – κεντρικό γεγονός)
 - Τι κάνει ο ήρωας για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα;
 - Γιατί συμβαίνουν όλα αυτά;
- «Με 6Π +2Τ και 1Γ κάνουμε μια αφήγηση καλή»**

Στρατηγικές των ερωτήσεων περιγραφικού κειμένου

- Περιγραφή ενός πράγματος
- Περιγραφή οικοδομήματος
- Περιγραφή ζώου
- Περιγραφή προσώπου
- Περιγραφή φυτού
- Περιγραφή τόπου - χώρας

Περιγραφή Τόπου

Σπαντιδάκης Ιωάννης ΠΤΔΕ Παν.
Κρήτης

Τι e-mail:
ispantid@uoec.gr

αντικειμένου

Γιατί θέλετε να το περιγράψετε;

Πού βρίσκεται;

Πώς φαίνεται;

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του; (σχήμα, μέγεθος, χρώμα)

Περιγραφή Αντικειμένου

Τι γεγονότα σε συνδέουν μαζί του;

Ποιοι το κατασκεύασαν; Πότε; Πώς; Γιατί;

Πώς χρησιμοποιείται σήμερα; (Πού; Γιατί;)

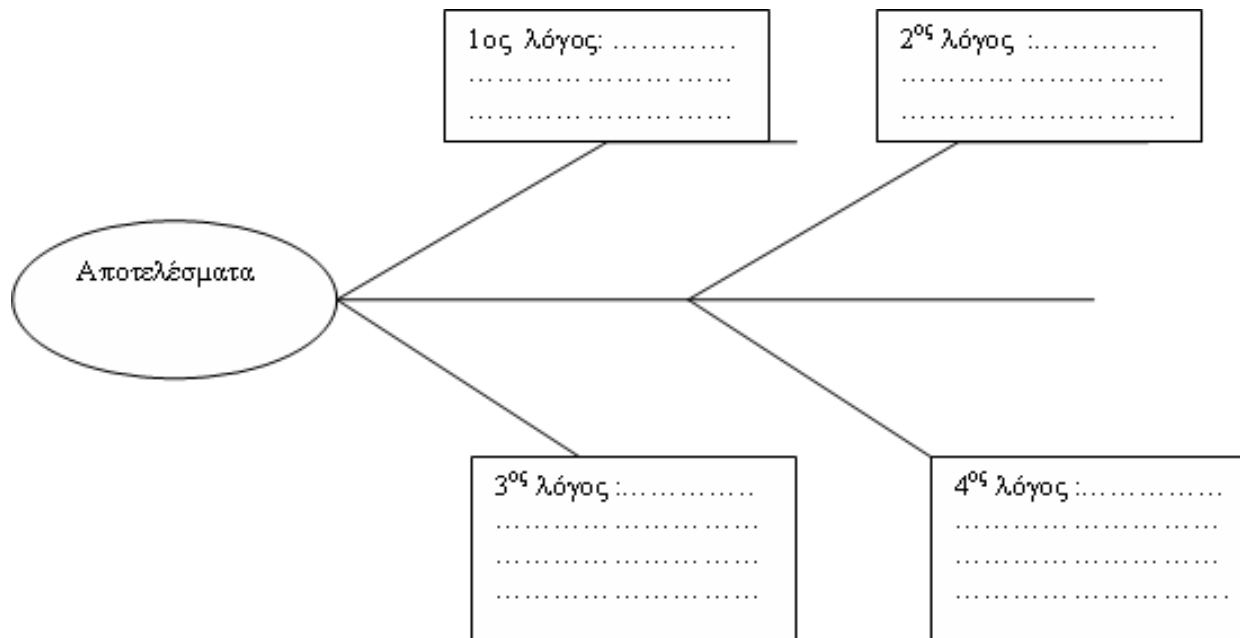
Τι σκέφτεσαι ή αισθάνεσαι για αυτό;

Τι σου αρέσει;

Πότε και πώς το γνωρίσατε;
Ή
Πότε και πώς το αποκτήσατε;

Σπαντιδάκης Ιωάννης ΠΤΔΕ Παν. Κρήτης
e-mail: ispantid@uoc.gr

Γραφική αναπαράσταση

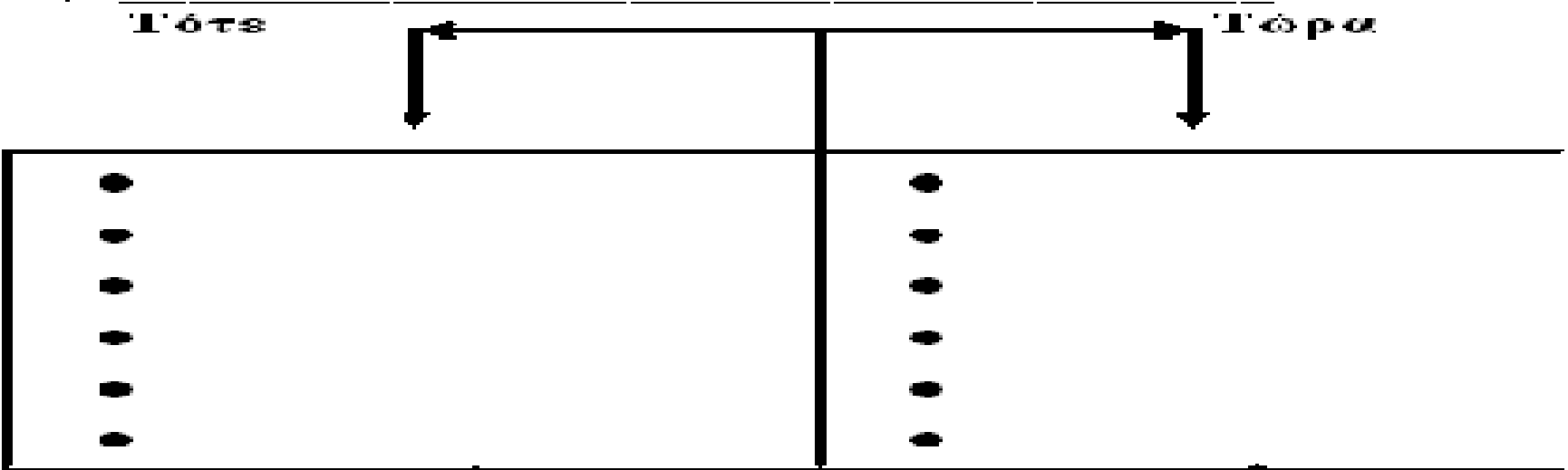
Αναστροφώσιμη στήριξη του «τόπου» με το «κόμμα» (πριν – μετά)

Με αυτή τη γραμμική αναστροφώσιμη ο μολητής - συγγραφέας μπορεί να κάνει διάφορες συγκρίσεις που αφορούν μια κατάσταση ή μια γεγονός (ή συγκριμένα τους και σήμερα ή τη συνδυασμένα στην ομοιογένεια και ωστόσο να περιγράψει ως εάν ή μετά ή πριν από την επίρρηση κατά τη διάρκεια του χρόνου, και στη συνέχεια να περιγράψει τα διακείμενα συστατικά.

Όνομα / Ονόματα : _____

Ημερομηνία:

σε μια _____

Συμπέρασμα :

•
•
-

Διαφορές πικρές λέξεις και ενοφροίσεις: έπειτα αργότερα στον αφορμ, μετά από αυτό, απίστευτο μέγεθος, συγκριτικά, παραπλήρη, και από τη διάρκεια, εκταίμετα, και από την ομοιογένεια, και από την ομοιογένεια, στην ομοιογένεια, και από την ομοιογένεια.

Βασικές αρχές της αποτελεσματικής υποστηρικτικής διδασκαλίας (1/4)

Σύμφωνα με αυτές η υποστηρικτική διδασκαλία θα πρέπει να:

- Ενθαρρύνει την αλληλεπιδραστική μάθηση
- Αναγνωρίζει τη σημασία των προηγούμενων γνώσεων, εμπειριών και αναπαραστάσεων του μαθητή.
- Προετοιμάζει τους μαθητές για τη δόμηση της νέας γνώσης ή δεξιότητας.

Βασικές αρχές της αποτελεσματικής υποστηρικτικής διδασκαλίας (2/4)

- Ενθαρρύνει την ενεργητική εμπλοκή του μαθητή στο διδακτικό γίγνεσθαι.
- Συνδέει τις σχολικές δραστηριότητες με τις δραστηριότητες της καθημερινής ζωής, τονίζοντας την επικοινωνιακή λειτουργία του γραπτού λόγου.
- Αναπτύσσει γνήσιες και ειλικρινείς διαπροσωπικές σχέσεις.

Βασικές αρχές της αποτελεσματικής υποστηρικτικής διδασκαλίας (3/4)

- Δημιουργεί **βιώματα επιτυχίας**.
- Αναπτύσσει τις μεταγνωσιακές δεξιότητες των μαθητών.
- Αξιολογεί συνεχώς τις διαδικασίες που ο μαθητής εκτελεί για την ολοκλήρωση της γραπτής δραστηριότητας, το αποτέλεσμα (προϊόν) που παράγει, το σκοπό για τον οποίο γράφει και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες λαμβάνει χώρα η γραπτή δραστηριότητα.

Βασικές αρχές της αποτελεσματικής υποστηρικτικής διδασκαλίας (4/4)

- Παρέχει την κατάλληλη ανατροφοδότηση τη στιγμή που τη χρειάζεται ο μαθητής.
- Παραχωρεί τον έλεγχο της γραπτής δραστηριότητας στο μαθητή σύμφωνα με την αρχή της φθίνουσας καθοδήγησης.
- Διδάσκει τα δομικά στοιχεία των διαφόρων ειδών κειμένων.
- Παρέχει χρόνο στους μαθητές να ολοκληρώσουν τα κείμενα τους.

Γνωσιακή μαθητεία-Φάσεις διδασκαλίας

- Εντοπισμός του θέματος – προβλήματος
- Ανάπτυξη προδεξιοτήτων
- Αρχική διαπραγμάτευση
- Συζήτηση στρατηγικής –Περιγραφή
- Επίδειξη της στρατηγικής
- Συνεργατική εκτέλεση
- Ατομική εκτέλεση

Αρχή της φθίνουσας καθοδήγησης

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας!

